

Huml, Václav

Příspěvek ke gotické podobě kostela sv. Michala na Starém městě pražském

Archaeologia historica. 1998, vol. 23, iss. [1], pp. 323-334

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/140298>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

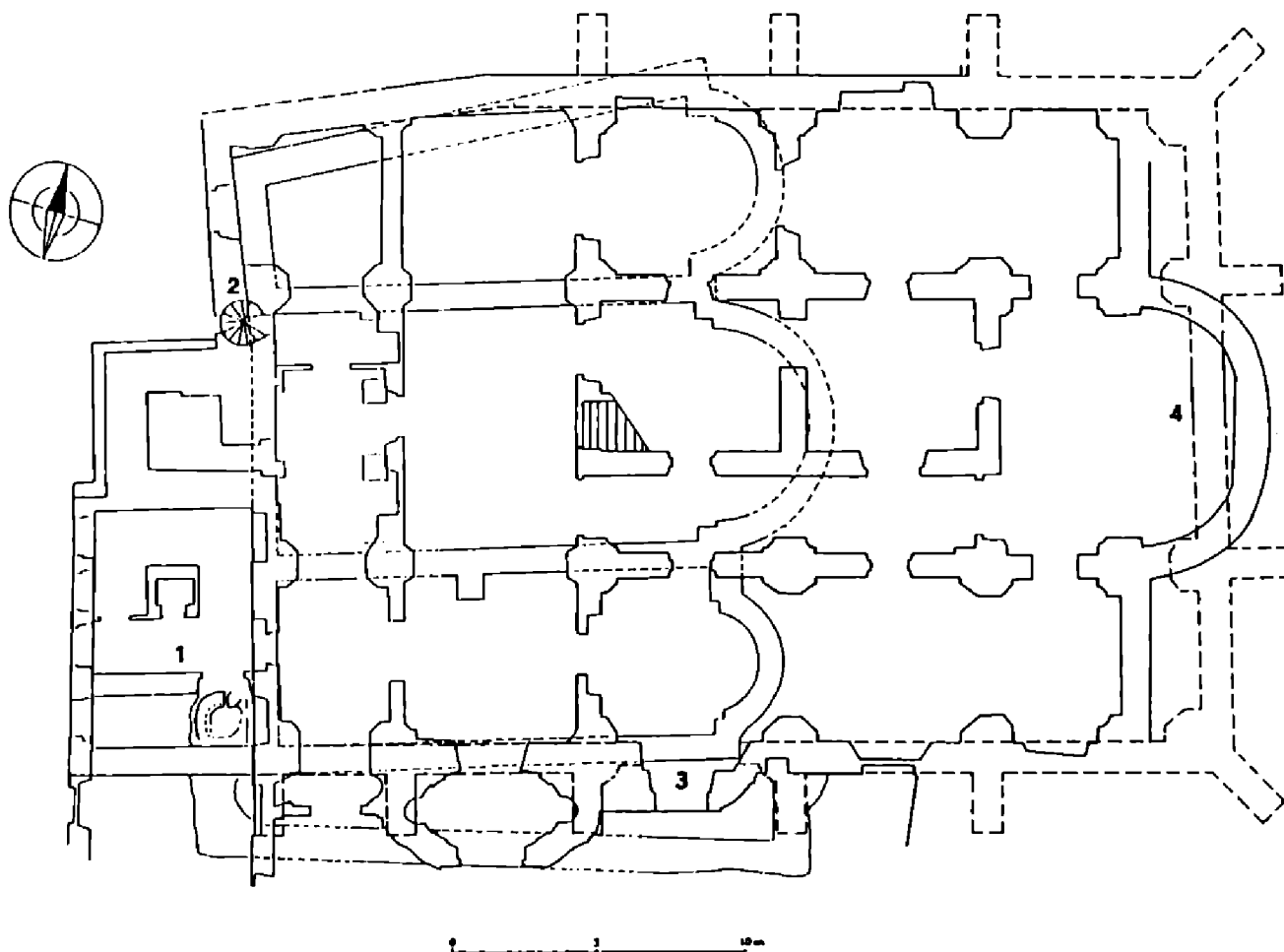
B.

VÝZKUM MĚST
A SAKRÁLNÍCH STAVEB

Příspěvek ke gotické podobě kostela sv. Michala na Starém městě pražském

VÁCLAV HUML

Probíhající archeologický a stavebně historický průzkum vedený autorem (Huml, 1996, 219 sq.; 1996a, 17; Huml–Muk, 1990, obr. 1) přinesl nové poznatky o podobě původního gotického kostela sv. Michala. Z historických zpráv je prvně zmiňován v r. 1311 jako farní (RBM III, 17) a jeho patrony byli čeští panovníci, jejichž právo přešlo v 2. pol. 14. stol. na zderazské křižovníky (RBM IV, 208). Pravděpodobně již kolem r. 1364 byla postavena fara (Tomek, 1888, I, 35). Její základy o rozměrech 10×5 m a nadzemní výšce 7,75 m bylo možno určit na základě objevených zdí v suterénu jižního přístavku ke kostelu; v jejím nadzemním románském zdivu se dochovala gotická okna na schodišti a ve 2. patře (Huml, 1997, 293 sq., obr. 1, 2). Ponecháme-li stranou historické zprávy o kostele, množící se po polovině 14. stol., je evidentní, že v 80. letech 14. stol. dochází k zevrubné přestavbě kostela (Wratislavová–Lorenc, 1950, 228). Svědčí o tom údaj o dávkách k oltáři sv. Michala z r. 1385 (Teige, 1910, s. 735), který zřejmě signalizuje termín „*antequem*“ pro dohotovení interieru kostela, v němž se již zřejmě vykonávaly liturgické úkony. Zpráva z r. 1407 (L Er. VII, f. 109 in: Teige, 1910, 739) svědčí o tom, že před tímto datem byly prováděny dokončovací práce na střeše.

Obr. 1. Situace kostela sv. Michala v Praze 1. Kresba: Zv. Dragoun, překreslil Št. Novák. (čárkované vyznačen půdorys gotického kostela). 1 – fara, 2 – gotické schodiště, 3 – hlavní portál, 4 – prostor se základy oltáře.

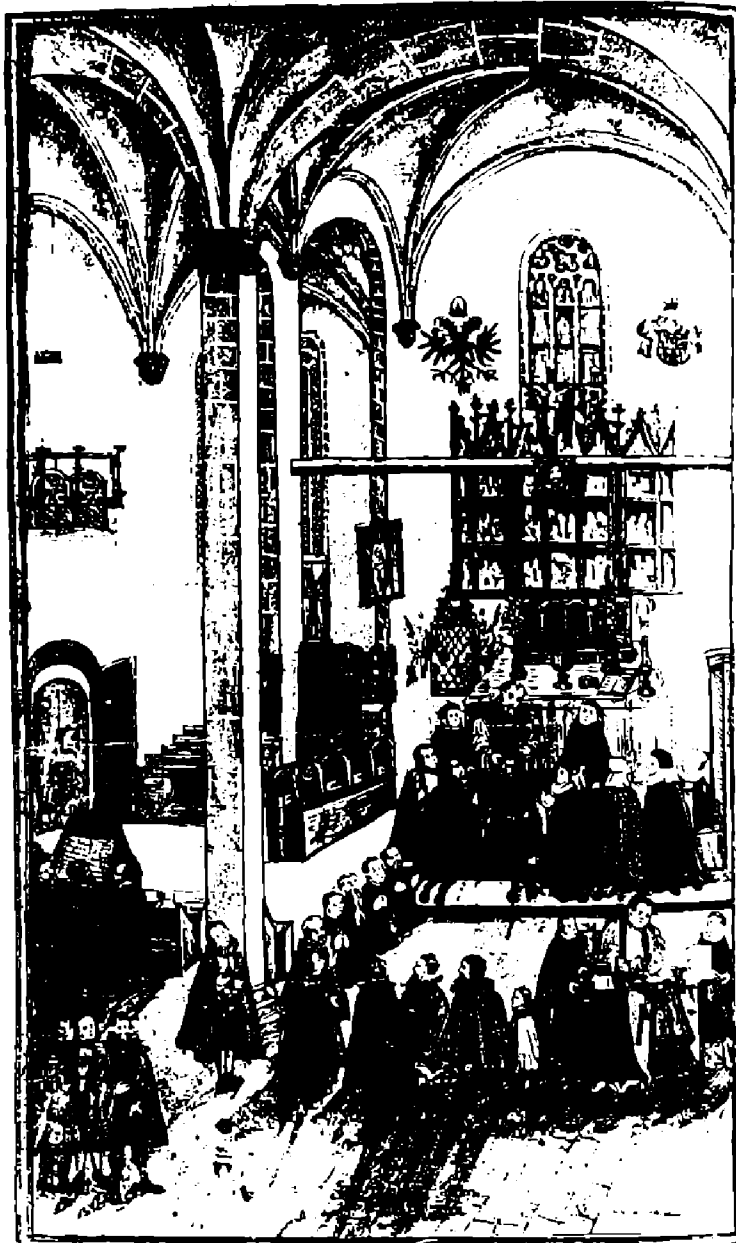
Obr. 2. J. D. Huber: Kavalírní perspektiva Prahy z r. 1769. Výřez okolí kostela sv. Michala.

Existující písemné zprávy nehovořící o stavební podobě kostela, nicméně doplňují ikonografické prameny. Nejstarším známým kresebným vyjádřením, které se připisuje kostelu sv. Michala, je vyobrazení z r. 1381 (rkp. X G 6 z NUK, Wratislavová–Lorenc, 1950, 227). Kresba představuje malý kostel s polygonální věží na západní straně. Na vyobrazené jižní straně jsou pouze dvě okna oddělená opěráky. Kresba, přes všechna omezení daná uměleckým záměrem, představuje zcela jiný typ kostela než jakým byl kostel sv. Michala na Starém Městě. Domnívám se, že mohlo jít o záměnu s gotickým kostelem téhož zasvěcení, který známe z Jirchářské ulice na Novém Městě pražském. Tento původně románský kostel v někdejší vsi Opatovicích, které se po založení Nového Města pražského v r. 1348 dostaly do novoměstského území, by více odpovídal kresbě z r. 1381 a jako gotický kostel sv. Michala minimálně existoval od počátku 13. stol. (Merhautová, 1971, 258). Novoměstský kostel sv. Michala se vyznačuje krátkou lodí se třemi, dnes barokně upravenými okny. Mezi nimi byly umístěny dva gotické nedosazené opěráky. Odsazený presbytář novoměstského kostela se na srovnávané kresbě nemohl uplatnit, neboť kresba je v těchto místech evidentně nedokončena, bránilo tomu zařazení textu. Věže jsou jak u staroměstského, tak i novoměstského kostela sv. Michala pravouhlého půdorysu. Námitka, že tomu odporuje polygonální tvar věže, vyskytující se u staroměstského kostela sv. Michala na kavalírní kresbě J. D. Hubera z r. 1769 (Wratislavová–Lorenc, 1959, 229), neobstojí v kontextu se staršími zobrazeními z r. 1630 (mapa Starého Města z r. 1630 in: Wratislavová–Lorenc, 1950, 227) a z r. 1729 (plán Starého Města od J. Veselého in: Wratislavová–Lorenc, 1950, 228), kde se polygonální věž nevyskytovala. Nakonec základy a nadzemní půdorys věže u staroměstského kostela jsou pravouhlé od samého začátku. Shrňme-li, pak kresba u rukopisu z r. 1381 zcela zřejmě nezobrazuje staroměstský kostel sv. Michala, ale není vyloučeno, že se týkala spíše novoměstského kostela, kde je krátká loď. Jiná je však otázka polygonální věže, která v dnešní podobě není známá. Na kavalírní kresbě J. D. Hubera z r. 1769 je znatelné vyobrazení kostela na jihu s barokním portikem (obr. 2). Na jižní straně vystupuje pět neodstupňovaných opěrných pilířů. Sanktusová věžka je posazena na západním okraji střechy na vrcholu krovu. Příchod ke kostelu vedl od severu k severnímu vchodu a od jihu k baroknímu portiku. Vnitřní prostor pozdně gotického chrámu v jeho východní třetině dobře naznačuje malba v graduálu literátského bratrstva působícího při kostele sv. Michala na Starém Městě pražském z r. 1587 (NM sig.

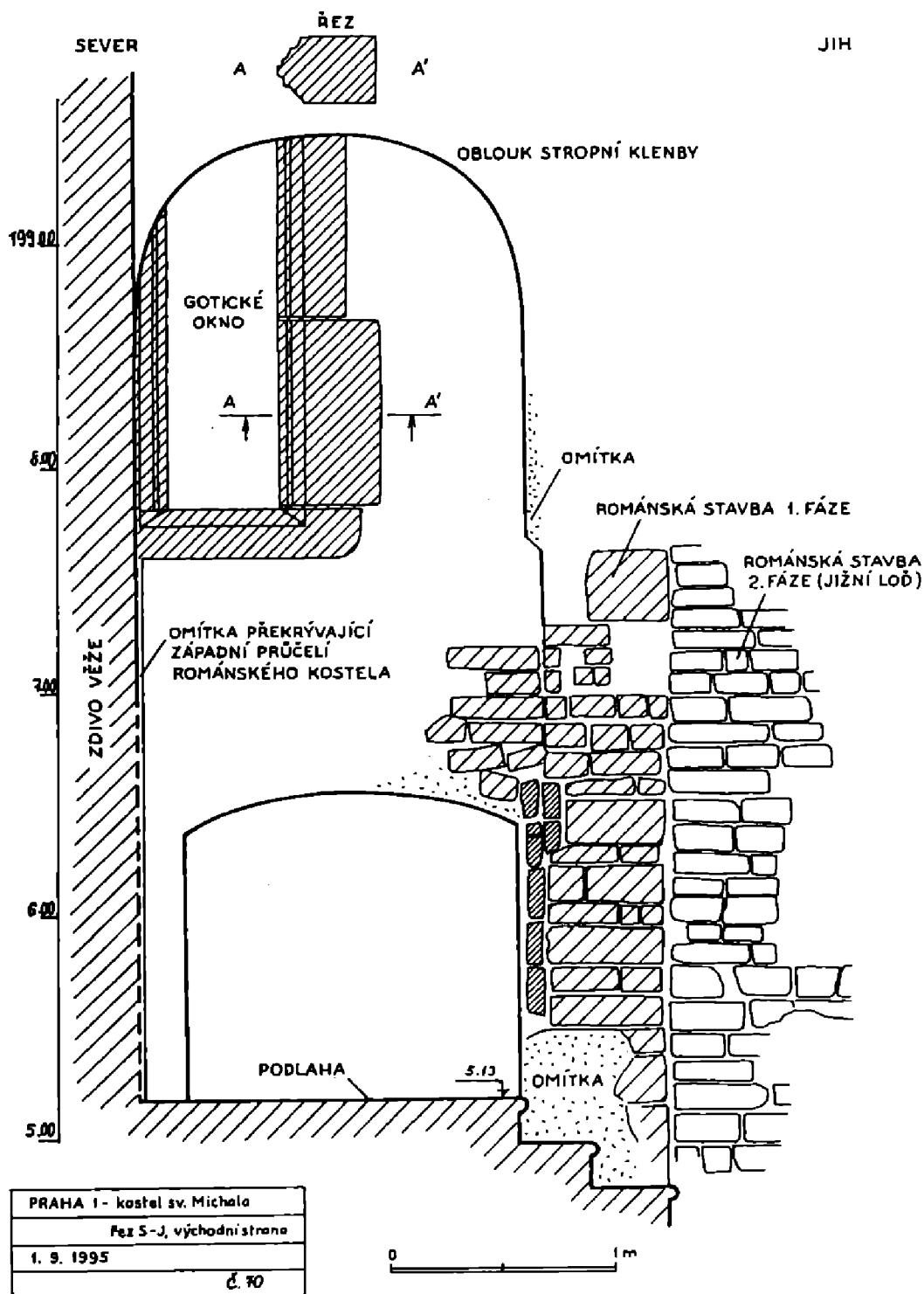
I A 15, obr. 3). Ve východní části chrámu jsou zakresleny dva pravouhlé pilíře s patkami a hlavicemi, oddělující hlavní loď od severní lodi. Křížovou klenbu podpíraly konsoly umístěné na vnitřním obvodu východního závěru stejnolodního kostela. Na východní straně hlavní i vedlejší lodi jsou rozmístěna gotická okna s půlkruhovým obloukem, další je osvětlovalo v severní lodi. Na severní straně kostela nad dveřmi do sakristie s půlkruhovitým portálem bylo proraženo dvojité okno s půlkruhovým zakončením. V ose hlavní lodi stojí mensa s trojdílnou archou s trojúhelníkovitými štíty. Na oltářní mense je mezi dvěma svícny kalich a misál, v pozadí dvě vázy s květinami. Podlaha před oltářním stupněm je ze čtvercových dlaždic, na úrovni druhého pilíře probíhá v severojižním směru stupeň, na němž klečí věřící přijímající pod obojí. Na severní straně východního závěru je ve zdivu zasazen gotický sanktuář zdobený vimperkem s okovanými dvířky a po stranách se dvěma anděly. Na jižní straně v linii prvního pilíře je znatelný pozůstatek kazatelny. Mezi sloupy prvního trávu probíhá trám a na něm Ukřižovaný. V boční lodi u pulpitu s graduálem zpívají „literáti“.

Půdorysnou dispozici kostela před barokní přestavbou zachycuje plán Ign. Preé z poloviny 17. stol. (obr. 7; Wratislavová-Lorenc, 1950, 233). Halový typ kostela se čtyřmi dvojicemi sloupů vyznačuje základní dispozici sakrální stavby. Od jihu směřují ke kostelu dvě cesty. Jedna probíhá podél východní strany fary a ústí do kostela při jihozápadním nároží. Druhá cesta prochází v těsné linii s obvodovou zdí budovy býv. servítského kláštera, kde se v 1. patře nachází sál klášterní knihovny. Severně od kostela byla situována oratoř. Cesty od severu ze Staroměstského náměstí zachycuje jak plán Ign. Preé, tak i polohopisný plán J. D. Hubera z r. 1765 (Vídeňská knihovna).

K historické podobě gotického kostela přispěl stavebně historický průzkum Dr. J. Muka, který z gotického období sondážně zjistil gotické ostění na západním průčelí kostela, našel v tělese sloupů gotické zdivo a na jižní straně kostela se mu podařilo nalézt část východní strany portálu včetně náznaku baldachýnu a konsoly. Na jeho podnět byl zahájen v r. 1989 archeologický výzkum Muzea hlavního města Prahy pod vedením autora (Huml, Muk, 1990, 277 an). Výzkumem se mimo jiné postupně našly gotické architektonické články. Náleží k nim zazděné západní gotické okno, jehož lomený oblouk se však nepodařilo zachytit, neboť jej vyplňovala zazdívka klenby kruchty s barokní freskou Jana Václava Spitzera. V opukovém ostění okna (obr. 4) probíhal žlábek pro vitrail. V zadívce okenního

Obr. 3. Kostel sv. Michala na Starém Městě pražském, r. 1587.

Obr. 4. Západní průčelí s gotickým oknem. Kresba: V. Huml.

otvoru byly sekundárně použity gotické cihly. Okno bylo dodatečně zasazeno do románské zdi první stavební fáze, a to ještě před postavením gotické věže. Zdivo věže o průměru 5,0×5,5 m a dochované výšce 17,13 m bylo postaveno z větších kvádrů na maltu. Věží byl proražen původní vchod do hlavní lodi, který byl zachycen v r. 1995 mezi příporami v ose románské lodi. Z portálu se našla část okoseného ostění o dochované výšce 1,4 m a š. 0,78 m, na spodním okraji s náběžními štítky. V hl. 1 m pod podlahou (úroveň po sekularizaci kostela) byl nalezen kamenný práh o délce 1,20 m a výšce 18 cm. V jižní polovině ostění byly zasazeny háky pro dveřní panty (Huml, 1996a, 20, obr. 2). Při průzkumu jižní románské lodi se objevil styk gotického zdiva s korunovým zdivem románské fáze. Zdivo lodi gotického kostela o šířce 108 cm probíhalo na obvodové románské zdi, ale ve střední lodi ji sloupy gotické přípoře využívaly jako svůj podklad (včetně krypty). Vzájemná superpozice je dobře pozorovatelná v úseku románské jižní lodi včetně západní

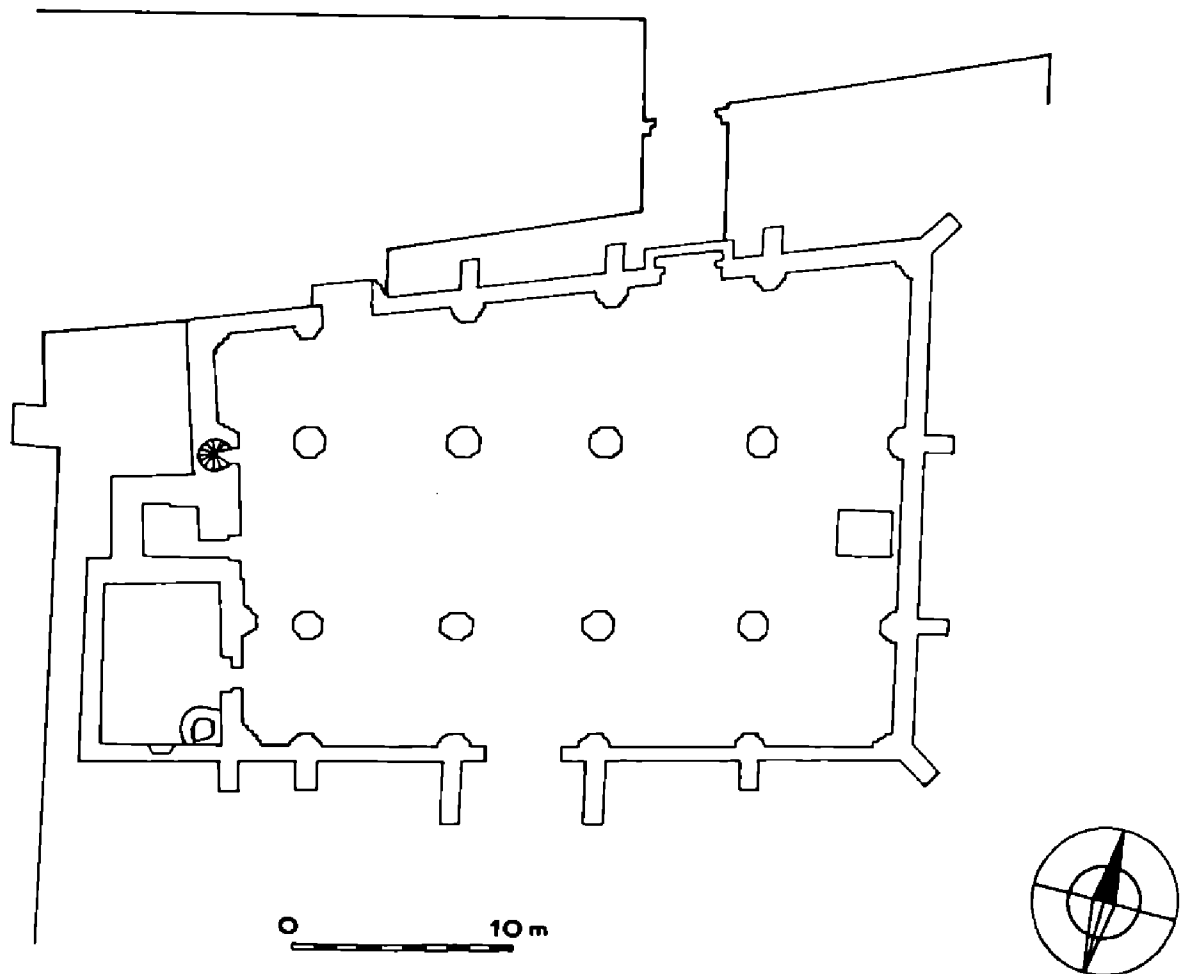

Obr. 5. Sedlový portálek schodiště v západní části hlavní lodi. Foto: Fr. Malý.

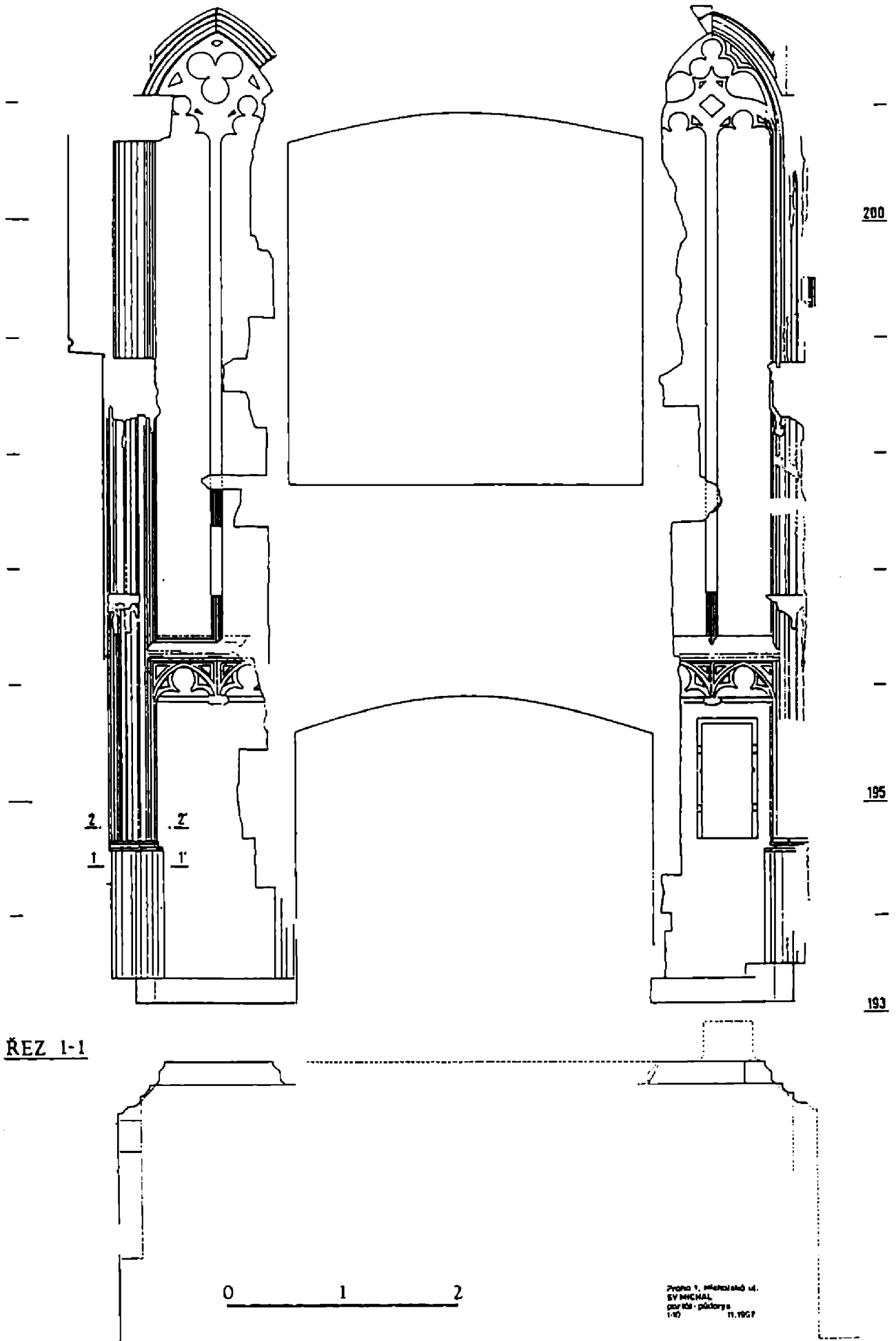
strany, kde se románská zeď dochovala až do výše cca 12 m a pouze ve štítu byla nadezděna v gotice (Huml, 1996, 225, obr. 6). Rozdílná situace se ukázala v severní lodi, kde se gotická obvodová zeď postavená vně románského severozápadního zdiva východněji lomila a pokračovala v souladu s V-Z orientací kostela (obr. 1). Gotická obvodová zeď je na západě sledovatelná až v úseku začínajícím severně od věže. V těchto místech se pod cihlovou plentou, kterou prorazili dělníci při zapouštění travers, v tloušce zdiva objevilo šnekovité schodiště o průměru 1,42 m (obr. 1, 5). Schodiště je umístěno v prostoru mezi věží a pilířem. Vstup na schodiště ze západní části hlavní lodi vedl sedlovým portálekem o rozměrech 180×65 cm s okosením a náběžnými štítky (obr. 5). Nad portálekem se v 1. patře pod omítkou objevilo pravouhlé okénko s okosením umožňující osvětlení vnitřku schodiště. Okénko zhotovené z opuky se vyznačuje dobrým zachováním, zatímco portálek je na levé boční stojce silně poškozen a ve hmotě se objevily trhliny. Schodiště má plné dva zákruty

Obr. 6. Východní apsida se základy pilíře vítězného oblouku. Pohled od JV. Foto: VI. Uher.

Obr. 7. Gotický kostel sv. Michala (podle plánu Ign. Preé), doplněný o poznatky archeologického výzkumu – v partii fary studna, oltář v hlavní lodi. Překreslil: Št. Novák.

Obr. 8a. Jižní portál. Kresba: Zv. Dragoun.

Obr. 8b. Jižní portál s lomeným obloukem. Foto: K. Špoutil.

Obr. 8c. Jižní portál – bankálová římsa s gotickým panelem, západní část. Foto: K. Špoutil.

a obsahovalo 22 opukových stupňů, jejichž povrch byl silně prošlapán. Nahoře zakončovalo schodiště odpočívadlo ohraničené opukovým parapetem s profilovanou římsičkou s ovalením. Kamenný parapet je na povrchu zdoben rytými, pravděpodobně kamenickými značkami – šestiramennou hvězdičkou, rozettou, skříženými kladívky. Není též vyloučeno, že si kameníci na ploše parapetu značky jen zkoušeli. Několik grafitových nápisů bylo patrných i na zdi proti parapetu. Ve zdi je vyryt kruh s vyznačeným středem a jednoduchým křížkem. Nápisy byly vyškrabány do bílé vápenné omítky na stěnách prostoru pro schodiště. Výsledky rozboru a jejich datování bude provedeno na jiném místě. Vlastní schodiště je překryto gotickým silně narušeným dřevěným obložením, které je v horní části doplněno obložením z mladší stavební fáze. Na severní straně schodiště byl sedlový, opukový portálek, vedoucí na původně gotickou oratoř, a další vstup s ovalením vedl východním směrem na kruchtě osvětlenou obdélníkovým oknem v horní části západní fasády. Při nástupu scho-

diště jsou patrný přízdívky, kryjící schodiště pokračující severním směrem anebo vedoucí do suterénu.

Při archeologickém výzkumu podél jižní strany kostela jsme zachytili opěráky, jeden se objevil při jihozápadním nároží, a to v souvislosti s hloubením jámy pro trafostanici, další opěrák byl zjištěn při výkopu pro kanalizaci v portiku hlavního vchodu (obr. 1). V těchto místech se pilíř stal základem pro oválnou konstrukci portiku. Následoval východním směrem další opěrák, který byl nalezen v sondě II v r. 1989 (obr. 1). Jeho existenci v suterénu prozrazovala východní zídka, odkrytá při rekonstrukčních pracích v jižní románské lodi, a to jižně od apsidy. Východní závěr kostela gotické fáze jsme odkryli při výzkumech v apsidě barokního kostela. Patřily k němu opukové základy severojižní zdi. K ní byly přizděny základy oltářní mensy (Huml, 1996a, 18, obr. 1). Pod barokním oltářem se objevilo zdivo staršího gotického oltáře, které bylo vklíněno mezi nároží staršího raně gotického domu, jehož suterén jsme odkryli v hlavní kryptě kostela. Zatímco historické plány a vyobrazení informují o vstupech do kostela od severu a jihu, nebyl nikde zachycen hlavní portál. O to větším překvapením byl výsledek prvních sond J. Muka, který jej zachytil východně od dnešního hlavního vchodu. Na základě jeho prvních sond byla provedena rekonstrukce uvažující o vysokém portálu s jedním lomeným obloukem. Detailní poznání portálu umožnily až stavební práce, při nichž byl na jižní straně kostela v r. 1996 stržen přístavek. Východně od barokního portiku se v linii původního přístavku ve zdivu objevily zbytky západní strany gotického portálu. Kromě patky opěrného pilíře jsme odkryli ve výši 3 m nad původním prahem kružbový panel s motivem 2 trojlistů (dochováno 1,5 m) a s bankálovou římsou (obr. 8a, c). Tatáž bankálová římsa s kružbovým panelem se opakovala na východní straně portálu. V profilovaném ostění gotického portálu byly nad bankálovou římsou nalezeny po obou stranách zbytky konsol a nad ním baldachýn, který ve východní části měl výzdobu plastického panelu. Vnitřní plochu portálu zakončovaly po stranách zčásti zachované lomené oblouky o výšce 5,4 m a vnitřní šířce 1 m, opatřené slepými kružbami (obr. 8a, b). Slepé kružby ve tvaru trojlistu měly u východního oblouku podobu plamínkové kružby. Stejně jako střední profilovaný sloupek byly připevněny k povrchu fasády trny. Na východní straně ve spodní třetině portálu v blízkosti vstupu byl pod kružbovým panelem umístěn výklenek o výšce 101, šířce 41 a hloubce 35 cm. Výklenek ležel 122 cm nad kamenným prahem. Obvodový vytesaný rámeček o šířce 13,5 cm byl po vnitřní straně lemován žlábkem o šířce 4,5 cm s dvojicí záseků pro nasazení dřevěné destičky. Vlastní vstupní otvor vyplňovalo kamenné zdivo se dvěma segmentovými oblouky. Po vybourání zděné plenty se objevila původní světlost vchodu do kostela o šířce 2,8 m. Na západní straně se dochovala narušená profilovaná část a šikmo zbroušené ostění směrem do vnitřku jižní lodi. Postupným odbouráváním a následnou dokumentací se podařilo odstranit přízdívky z cihel a kamene, až se v ose jižní lodi kostela odhalil portál o výšce 8,4 m a dochované šířce 5,25 m). Jeho povrch je přetřen několika vrstvami středověké proveniencí. Umělecko historickému průzkumu bude věnována pozornost až při závěrečné zprávě.

Na základě dostupných ikonografických pramenů, výsledků stavebně historického průzkumu a následného archeologického výzkumu se přibližujeme k poznání gotické fáze kostela sv. Michala. Výzkumem se prokázalo, že kostel v gotickém období byl delší o 1 travé než je současný kostel barokní, který však ve zdivu obvodových stěn a pilířů v podstatě uchoval a zčásti transformoval. Kostel, o vnitřní délce 32 m a šířce 20,5 m, se vyznačoval svou výškou (po snížení v době baroka jeho výška je cca 20 m). S vertikálitou kostela sv. Michala se vyrovnal i jižní gotický portál o dochované výšce 8,4 m a šířce 5,25 m. Západní věž o dochované výšce 17,3 m dodávala kostelu mohutnosti.

Literatura

- HERGERT, F. L., 1791: Mapa Prahy z r. 1791, vyd. O. Pokorný, Praha 1980.
- HUBER, J. D., 1765: Plán Prahy (Vídeň – National Bibliothek-Geographische Sammlung), fotoarchiv Útvaru hlavního architekta. týž, 1769: Kavalírní perspektiva Prahy.
- HUML, V.– MUK, J., 1990: Kostel sv. Michala na Starém Městě pražském, Arch. Historica 15, 277–285.
- HUML, V., 1996: Dosavadní výsledky archeologického výzkumu v kostele sv. Michala na Starém Městě pražském, Arch. Prag. 12, 219–246.
- 1996a: Pražské kostely sv. Michala a sv. Haštala na Starém Městě ve světle nových archeologických výzkumů, Arch. Hist. 21/96, 17–29.
- 1997: K výzkumu fary u kostela sv. Michala na Starém Městě pražském, in: Z pravěku do středověku. Sborník k 70. naroč. Doc. Dr. VI. Nekudy, DrSc., 293–301. Brno.
- MERHAUTOVÁ, A., 1971: Raně středověká architektura v Čechách. Praha.
- TEIGE, J., 1910: Základy starého místopisu Pražského, Praha.
- Tomek, V. V., 1886: Základy starého místopisu Pražského, I, Praha.
- WRATISLAVOVÁ, L.– LORENC, V., 1950: Kostel sv. Michala na Starém Městě pražském, Zpráva památkové péče 10, 225–237.

Zusammenfassung

Die gotische Gestalt der Kirche des Hl. Michael in Prager Altstadt

Die gegenwärtige vom Autor dieses Beitrags geleitete archäologische und bauhistorische Forschung (Abb. 1) brachte neue Erkenntnisse von der Gestalt der ursprünglich gotischen Kirche des Hl. Michael. Sie ist in schriftlichen Nachrichten das erste Mal im J. 1311 als Pfarrkirche RMB III, 17) erwähnt. Ihre Patrone waren die böhmischen Herrscher. Ihr Patronatsrecht ging in der 2. Hälfte des 14. Jh.s auf die Zderader Kreuzherren (RMB IV, 208) über. Der Bau der gotischen Phase der Kirche, der das ältere romanische Mauerwerk ausnutzte, ist in die 80-er Jahre der 14. Jh.s datiert. Aus dieser Zeit stammen die schriftlichen Nachrichten von Abgaben an den Altar des Hl. Michael (Teige, 1910, 735), was bedeutet, daß in dieser Zeit in der Kirche bereits liturgische Leistungen verrichtet wurden.

Von den ikonographischen Quellen zeigt am besten die Gestalt der Kirche die Zeichnung von J. D. Huber aus dem Jahre 1769 (Abb. 2), die sie von der Südseite mit gotischen Fenstern und zwischen ihnen mit nicht abgesetzten Pfeilerstützen darstellt. Der Turm ist polygonal, was den vorherigen Plänen aus dem J. 1630 (Wratislavová-Lorenc, 1950, 227) und aus dem Jahre 1729 (die Landkarte von J. Veselý, ebd., S. 228) widerspricht. Die Innengliederung der Kirche belegt das Graduale der Literater Kongregation aus dem J. 1587 (NM sig. I A 15, Abb. 3), das noch das gotische Säulenreihen gegliederte Interieur mit einer Altarmensa und mit dem Ziegelpflaster zeigt. Der Grundriß der Kirche ist im Plan von Ing. Preé (Abb. 7) belegt, der vor dem Barocküberbau in der Hälfte des 17. Jh.s angefertigt wurde. Die Hallendisposition mit zwei Säulenreihen ist auf der Südseite mit einem Zubau beendet, durch den zwei Eingänge in die Kirche führen. Ein anderer Eingang befand sich auf der Nordseite vom Altstadt Ring „Staroměstské náměstí“.

Auf Grund der bauhistorischen Forschung J. Muks (im J. 1988, 1989) und der gleichzeitig verlaufenden archäologischen Forschung gelang es, die südliche Umfassungsmauer der gotischen Kirche zu entdecken, die auf die Fundamente des romanischen Südschiffs anknüpfte, und auf der Westseite südlich vom Turm einen Teil der romanischen Mauer unter dem Dach ergänzte (die romanische Mauer ist in die Höhe 12 m erhalten). Hier befand sich ein gotisches Fenster, das älter als der Turm ist (Abb. 4). Das gotische Mauerwerk verlief weiter nördlich vom Turm am Umfang der Nordwestecke des Seitenschiffs der romanischen Kirche, und kopierte die vom Terrain gegebene Schräge. In der Stärke des gotischen Mauerwerks nördlich vom Turm wurde eine gewundene Treppe vom Durchmesser 1,42 m (Abb. 5) mit 22 steinernen Stufen gefunden, die oben mit einem Steinparapet mit einem kleinen Gesims beendet wurde. Der Eingang zur Treppe aus dem Hauptschiff führte durch ein kleines Sattelportal mit den Maßen 180×65 cm (Abb. 5). Über dem Portal im 1. Stock befand sich ein winkelrechtes Fensterchen. Die Innenseiten des Treppenaufgangs bedeckte der Kalkmörtelputz mit Sgraffitos (Kreuzchen und Inschriften – ihre Analyse wird an einer anderen Stelle veröffentlicht). Bei der archäologischen Forschung stellten wir Pfeilerstützen entlang der Kirchensüdseite fest. Eine Pfeilerstütze wurde an der Südwestecke bei Ausgrabungen für den Bau einer Trafostation, östlich vom Haupteingang, im J. 1989 entdeckt (im Kellergeschoß kam ihre Mauer ans Licht). Während der Forschung wurde im Hauptschiff der östliche Verschuß der Kirche der gotischen Phase gefunden (Huml 1996a, 18, Abb. 1, 6, 7). Unter dem Barockaltar erschien das Mauerwerk eines älteren gotischen Altars, eingekeilt zwischen die Ecken eines älteren gotischen Hauses, dessen Kellergeschoß sich in der Hauptkrypta der Kirche erhielt. Das Kellergeschoßmauerwerk des Hauses wurde zum Fundament der Umfassungsmauern der Michael-Kirche teilweise im östlichen Verschuß und auf der Südostseite des heutigen Sakralbaus. Während der Forschung gelang es, auf der Südseite der Kirche ein mächtiges gotisches Portal mit der erhaltenen Höhe 8,4 und Breite 5,25 m (Abb. 8a–c) zu entdecken, das vom südlichen, im J. 1996 niedergerissenen Zubau verdeckt war. Außer der Sohle des Stützpfilers erschien

in der Höhe 3 m über der ursprünglichen Schwelle ein Maßwerkpaneel mit dem Motiv zwei Dreiblätter und mit dem Gesims (Abb. 8c). Dasselbe Gesims wiederholte sich auf der östlichen Portalseite. Im profilierten gotischen Gewände des Portals wurden über dem Gesims zu beiden Seiten Konsolenreste und über ihnen ein abgehauter Baldachin gefunden. Die Innenfläche des Portals beendigten zu Seiten die teilweise erhaltenen Spitzbögen der blinden Fenster mit der Höhe von 5,4 m und Innenbreite 1 m. Die Verzierung der angeklebten Maßwerke bildete das Dreiblatt, das bei dem östlichen blinden Maßwerk mit einer Flamme ergänzt wurde. Die Maßwerke waren zur Fassade mit Dornen und Kitt befestigt. Ihre Oberfläche und die Oberfläche des Gewändes wurden mit feinem Putz mit Polychromie überdeckt. Auf der Ostseite des kleinen Portals befand sich innen eine Nische (101×41×35 cm), mit einem kleinen 13,5 cm breiten Rahmen, der innen eine 4,5 cm breite Rille hatte. In dem Rahmen fanden wir Kerben für das Einsetzen einer Holztafel. Nach dem Ausbrechen einer Mauerblende, die die versenkte Portalfläche überdeckte, erschien die ursprüngliche Eingangsweite von der Breite 2,8 m.

Auf Grund der ikonographischen Quellen, der Ergebnisse der bauhistorischen Forschung und der folgenden archäologischen Forschung wurde nachgewiesen, daß die Kirche in ihrer gotischen Gestalt die Hallendisposition hatte und mit zwei Pfeilerreihen in drei Teile getrennt wurde. Im Vergleich mit der Barockkirche war sie um 1 Travée größer, 32 m, die Breite war 20,5 m. Auf der Westseite wurde vor ihrem Aufbau ein 17,3 m hoher Turm zugesetzt, der auf dem quadratischen Grundriß 5,0×5,5 m mit dem abgesetzten Fuß stand. Die ursprüngliche Gestalt der Kirche mußte mit der schönen Bauart und Größe auf sich die Aufmerksamkeit aller Leute lenken, die in ihre Nähe kamen. Sie stellt eine der mächtigen Dreischiffkirchen gleich wie die Kirche der Hl. Ägidius, mit der sie wegen ihrer Geräumigkeit und Höhendimension vergleichbar ist. Es ist lobenswert, daß es in der Gegenwart gelang, diese Kirche unter die Denkmäler einzureihen, die zur Rekonstruktion bestimmt sind.

Abbildungen:

1. Situation der Kirche des hl. Michael in Prag 1. Zeichnung: Zd. Dragoun, umgezeichnet von Št. Novák. (gestrichelt ist der Grundriß der gotischen Kirche bezeichnet) 1 – Pfarre, 2 – gotische Treppe, 3 – Hauptportal, 4 – Raum mit den Altarfundamenten.
2. J. D. Huber: Die Perspektive von Prag aus dem Jahre 1769. Ausschnitt – die Umgebung der Michael-Kirche.
3. Die Kirche des Hl. Michael in Prager Altstadt, J. 1587.
4. Die Westfront mit dem gotischen Fenster. Zeichnung: V. Huml.
5. Das kleine Sattelportal der Treppe im Westteil des Hauptschiffs. Foto: Fr. Malý.
6. Ostapside mit den Pfeilerfundamenten des Siegesbogens. Anblick vom Südosten. Foto: Vl. Uher.
7. Die gotische Kirche des Hl. Michael (nach dem Plan von Ing. Preé), ergänzt um die Ergebnisse der archäologischen Forschung – in der Pfarrpartie befindet sich der Brunnen, der Altar im Hauptschiff. Umgezeichnet von Št. Novák.
- 8a. Südportal. Zeichnung: Zd. Dragoun.
- 8b. Südportal mit dem Spitzbogen. Foto: K. Špoutil.
- 8c. Südportal – das Gesims mit dem gotischen Paneel, Westteil. Foto: K. Špoutil.